

Naturvernforbundet i Bærum

Grønne lunger i Bærum ...og litt til

Bærumskonferansen 11. oktober 2022

Kari Balke Øiseth

Bente Tovik

Naturvernforbundet i Bærum

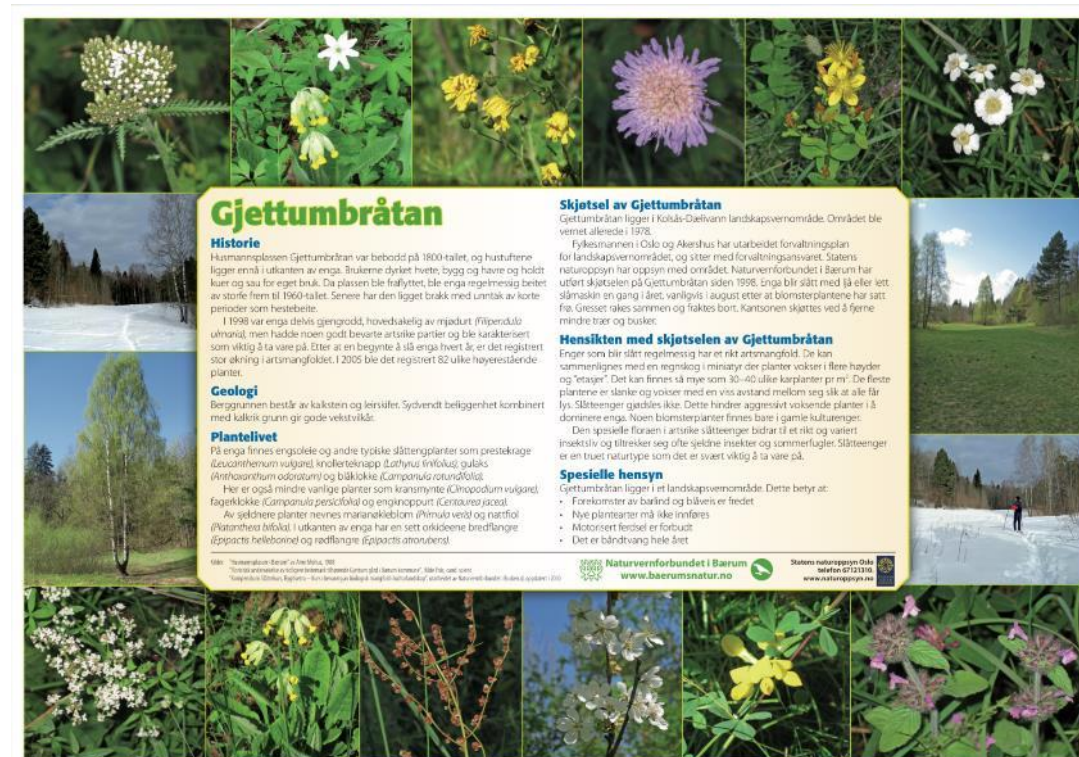

Naturkrise – hva gjør vi?

Endret arealbruk er største trussel mot naturmangfoldet.

NiB handler lokalt:

- **Vaktbikkje** og høringsinstans i plansaker – kommuneplan, kommunedelplaner, reguleringsplaner
- **Slåtteeng** på Gjettumbråten: ta vare på truet naturtype

En annen trussel: fremmede arter

- Dugnadsgruppa vår fjerner uønskede arter i samarbeid med kommunen.
- Mest kjempebjørnekjeks – men også edelgran og kanadagullris.
- Bra for naturen, og bra for oss: vi får inntekter til drift.

Foto: Øystein Sverdrup

Et jubileum gir muligheter!

- Vi har satt søkelys på Oslofjorden – i medlemsbladet Nøttekråka og på jubileumsfesten på Sjøholmen
- Professor Anne Sverdrup-Thygeson snakket om betydningen av insekter på årsmøtet
- Men ikke minst: Vi ønsker å formidle hvor viktige **de grønne lungene** i Bærum er!

Mange koste seg i sola på Sjøholmen.

FOTO: BENTE TOVIK

Naturvernforbundet feiret 50-årsjubileum

Naturen på Sjøholmen, vakkert høstvær og Stabekk Janitsjar laget en fin ramme om festen for de over 100 som hadde møtt frem da Naturvernforbundet i Bærum (NiB) inviterte til fest søndag 25. september med aktiviteter for store og små.

Dykkere fra Bærum undervannsklubb filmet livet under vann. Filmen ble vist på stor-skjerm med kommentarer fra marinbiolog Hartvig Christie, og vi så både ålegress (det er bra!) ølbokser, forlatt fiskereds-kap og trådalgen lurv (ikke så bra!). Vi trenger å ta bedre vare på fjorden vår. Ved gapahukene

kunne barna studere naturkas-ser og lære om naturen fra Ingrid og Sandra fra Undring AS.

Kunstneren Tone Dietrichson holdt et fantastisk foredrag om Ibsen, Peer Gynt og forholdet til naturen, inkludert en fremfø-ring av Bukkerittet fra Peer Gynt.

Ordfører Lisbeth Hammer Krog holdt tale for jubilaranten, og sa blant annet hun setter stor pris på å ha en så kunnskapsrik vaktbikkje for naturen i Bærum. Styreleder Truls Gulowsen i Norges Naturvernforbund, planutvalgets leder Eirik T. Bø og leder i hovedutvalg for miljø,

idrett og kultur, Dag Egil Strømme, hilste også. Miljøagent Thilda holdt en kort appell: Vi kan alle gjøre noe for å løse natur- og klimakrisen!

Prosjektleder Sunniva Schjetne fortalte om boken «Natur og trivsel – Grønne lunger i Bærum», som er en jubileumsgave fra NiB til egne medlemmer, Bærum kommune og innbyggerne i Bærum. Boken er tilgjengelig gratis blant annet i bibliotekene i Bærum. Hovedmålet til NiB er å ta vare på Bærum's natur og grønne preg.

Kari Balke Øiseth

Naturvernforbundet i Bærum

Natur og trivsel

- Ta vare på de grønne lungene
- Viktig for helse og trivsel
- Viktig for naturmangfoldet
- Bidra til at de grønne lungene får høyere status
- En gave til Bærums innbyggere

NATUR OG TRIVSEL

– GRØNNE LUNGER I BÆRUM

Naturvernforbundet
Bærum

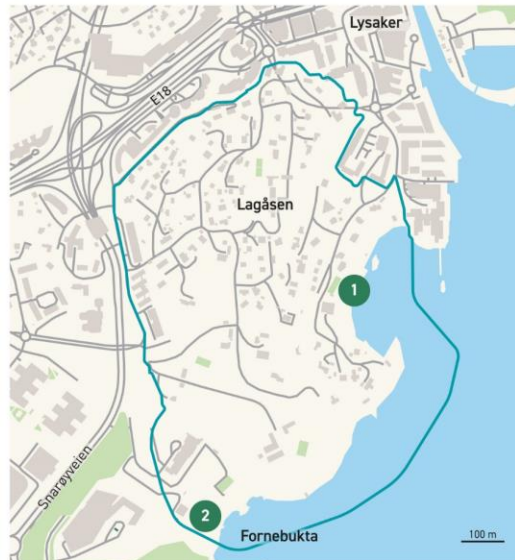

FORNEBO VEL

- 1 SVARTEBUKTA
- 2 FORNEBUPARKEN /
FORNEBU GÅRD

Parken ved
Fornebu gård.

Vi befinner oss i et artsrikt område med kalktørrenger, kalkfuruskog og edelløvskog med verneverdi.

Kyststien følger Lysakerfjorden fra Svartebukta i nord og sørover til Fornebukta utenfor Fornebu gård. Langs kysten her er interessant geologi med karakteristiske lyse striper av kalk i en ellers grå skifer.

Selv om Fornebuparken ved Fornebu gård er sterkt redusert til fordel for blant annet parkeringsplasser og en dam som er drenert, er landskapet på vei fra gården og ned til sjøen og Fornebukta en opplevelse. Herfra kan du bevege deg videre på kyststien nordover langs Lysakerfjorden til Svartebukta og helt til Lysaker.

I Svartebukta ligger en liten odde med grønn plen.

Kyststien fra Svartebukta til Fornebukta gir flott utsikt over Lysakerfjorden. I vannkanten en rødbrun gangbergart langs stranden som vitner om voldsomme vulkanske krefter for nesten 300 millioner år siden. I dag er den bare fin å gå på.

Mot Fornebukta og
Fornebu gård.

Bærum har en unik natur

- Et av Norges rikeste naturmangfold
- Kalkholdig berggrunn
- Næringsrik havbunn
- Godt klima
- Sjeldne, sårbare og truede arter

Foto: Morten Bergan

HOLTEKILEN VEL

- 1 STRANDPARKEN
- 2 PARK NEDENFOR OSLOFJORD FOLKEHØGSKOLE
- 3 VÅTMARKSOMRÅDE INNERST I HOLTEKILEN

Dragenhode, en fredet art. Lilløyplassen naturhus sees i bakgrunnen.

Kyststien langsmed Holtekilen på vei mot Oksenøya og Fornebulandet.

Blodstorkenebb og knollmjørdurt på strandberg.

Aksveronika

Fra innerst i Holtekilen kan du følge kyststien utover i retning Oksenøya og resten av Fornebulandet.

Naturen er også her særpreget, for innerst i kilen er en grunn mudderbukt med takrørsump, og lenger ut kommer strandberg med en av Norges mest fantastiske blomsterenger. Her kan du oppleve de sjeldne og kalkelskende artene dragehode, knollmjørdurt, hjorterot, aksveronika og blodstorkenebb. En fryd for øye i fargesjatteringer fra blållilla, gulhvitt til purpurrodt – og en skikkelig botanisk godbit av høy nasjonal verdi.

Her skal man trå varsomt for

plantebestandene er skjøre. Dragehodeplanten er fredet og satt i Artsdatabankens kategori *sårbar*. Den har videre status som norsk ansvarsart, det vil si at Norge har et internasjonalt ansvar for å bevare den. Dette også på grunn av den globalt sjeldne dragehodeglansbilla som bor på planten. Hjorteroten er rødlistet som *nær truet*, mens knollmjørdurten og aksveronikaen også er i kategorien *sårbar*.

Velets område strekker seg på begge sider av kilen der det bygges boliger, og opp til E18, i skrivende stund også under massiv utbygging.

GJETTUMBRÅTAN

Dugnadsfolket etter raking.
Fra venstre: Helga Fastrup
Ervik, Morten Bergan,
Kjersti Denstad, Zsuzsa
Fey, Endre Fey-Sjølavik
og Gunnar Fimland. Foto-
graf og deltaker: Henning
Sjølavik

Noe gledelig skjer når naturvernere bretter opp ermene og forvandler en gjengrodd, ensartet eng til en artsrik slåtteng. Tenk hvilke verdier vi har rett ved våre føtter, det må bare legges litt til rette, så folder livet seg ut i naturen!

BLOMSTERENGA – EN SOLSKINNSHISTORIE

Hva er vel bedre for kropp og sjel enn å vandre ut i en blomstereng en solfylt sommerdag? En eng med duft av strå og planter i mange farger, med insektene summende omkring og trær som omkranser herligheten.

Det finnes ikke mange store blomsterenger i Bærum, men eng på Gjettumbråtan tilhørende Nordre

Gjettum gård er en slik levende eng med et rikt mangfold av arter. Enga ligger gunstig til på kalkrik grunn og er sydvendt, men en annen viktig årsak til mangfoldet er at eng blir slått regelmessig. Dermed kalles den også for slåtteng eller slåttemark, og er definert som en utvalgt naturtype.

Det er Naturvernforbundet i Bærum som på dugnad har slått og skjottet eng hvert år siden 1998, da

Tiritungeblåvinge, en art som lever av erteplanten tiritunge.

Slåtten er ferdig.

Engknoppurt
Marianøkleblom
Prestekrage
Blåklukke

den lå brakk og var delvis gjengrodd av mjødurt som hadde undertrykt rikdommen av urter og gressvekster. Når eng blir slått, slipper flere arter til, får lys og vokser opp. Og med flere typer blomster, tiltrekkes flere typer insekter som finner de blomstene de er avhengige av. På denne måten øker naturmangfoldet.

Etter at skjøtselen begynte for over 20 år siden, er det tydelige tegn på at engplantene har vendt tilbake. Det er gjort flere botaniske undersøkelser i eng i perioden 1998–2020, og det er til sammen registrert 156 arter av karplanter i området. Bestanden av uønskede planter har gått tilbake. Den årlige slåtten som Naturvernforbundet i Bærum utfører, bidrar til at

enga opprettholdes og naturmangfoldet styrkes.

Dette er en solskinnshistorie som vises ved at engsoleie, prestekrage, knollerte knapp, gulaks og blåklukke nå er vanlige på Gjettumbråtan. Videre finnes her kransmynte, fagerklokke, engknoppurt og noe sjeldnere marianøkleblom og nattfiol. Orkidéene bredflangre og rødflangre er også funnet.

NATURMANGFOLD

Vi hører om artsmangfold, biologisk mangfold og naturmangfold. Det er tre begreper om samme sak, og som ordet tilsier: mange ulike arter.

Hvorfor er det viktig med et rikt artsmangfold? Det er liten tvil om at det oppleves godt å oppsøke en slåtteng som Gjettumbråtan, der vi kan beundre de vakre blomstene og kjenne den særegne lukten av nyslått gress. Mange ulike fugler og deres sang beriker også området. Et variert plante-, fugle- og dyreliv gir oss ikke bare opplevelser, det har også en stor biologisk verdi.

Vi er avhengig av et rikt biologisk mangfold for at vi skal kunne høste det vi trenger fra naturen, som mat, klær og medisiner. Planter og insekter er essensielle i den sammenhengen. De mange artene som inngår i naturens kretsløp, må gis en mulighet til å leve – om ikke kretsløpet skal bryte sammen.

Den sjeldne arten som kan utfolde seg på den lille, grønne flekken, er ikke ubetydelig i den store sammenhengen, den spiller faktisk en rolle og har sin plass i kretsløpet.

I våre dager er det tydelige tegn på sammenbrudd i økosystemer. Det kommer løpende dårlige nyheter fra den store verden, men det skjer også lokalt, her i Bærum. Vi må derfor ta vårt ansvar.

NEDBYGGING AV NATUR – VÅR STØRSTE TRUSSEL

Fornebulandet.
Er det slike horisonter vi
vil se flere av i fremtidens
Bærum?

GRØNNE LUNGER: STATUS OG UTSIKTER

I 2007 kartla Naturvernforbundet i Bærum et stort antall grønne lunger i kommunen. Disse ble presentert i publikasjonen *Snarveier til trivsel – 150 grønne lunger i Bærum*. Nå 15 år etter, spør vi oss: Hva har skjedd med de grønne lungene? Finnes de fortsatt, eller er noen helt eller delvis nedbygd?

For å finne ut av dette har vi besøkt en stor del av de grønne lungene på nytt. Vi har tatt nye bilder og sammenliknet disse med de gamle. Vi har sjekket reguleringsplaner og arealformål. Velforeningene har også denne gangen kommet med nyttige og verdifulle innspill.

Det er verdt å merke seg at de grønne lungene vi omtaler her, og i vår forrige publikasjon, bare er en

del av de områdene som går under det overordnede begrepet grønnstruktur, og at det er kommunen som gjennom sin arealpolitikk har ansvar for å sikre, bevare og utvikle de grønne områdene.

ØKT PRESS OG NEDBYGGING BIT FOR BIT

Bærum er i endring. De siste 15 årene har befolkningen økt med mer enn 20 000 innbyggere. Når befolkningen vokser, øker arealbehovet. Da vi kartla grønne lunger i kommunen sist, opplevde vi at noen av de grønne lungene ble nedbygd i samme stund som publikasjonen ble laget. Det samme opplever vi i dag.

Gjennom vår undersøkelse finner vi at et relativt stort antall av de grønne lungene er redusert de siste 15 årene. Her ser vi stor variasjon. De fleste inngrepene er mindre, noen steder er deler av de grønne lungene nedbygd, men det er også eksempler på grønne lunger som må ansees å være tapt. Vi ser at viktige samfunnsformål som boliger, veier og barnehager, spiser av de grønne arealene. Men også at privat utbygging ødelegger grønnstruktur.

Her er eksempler på noen grønne lunger som i ulik grad er nedbygd siden 2007:

- Åsløkklia på Øvre Slependen
- Tokkeveien på Gjetttum
- Tvetermyra
- Deler av Fornebulandet
- Deler av Skallum ved Bekkestua
- Deler av Gjønneshjorden
- Skogen syd for Gamle Høvik Verk skole
- Noe av vegetasjonsbeltet nedenfor jorden til Kveise gård på Tanumplåtået
- Staversletta på Tanumplåtået

Nedbyggingen fortsetter. Det foreligger vedtatte planer for nedbygging av flere eksisterende grønne lunger,

eksempler på det er:

- Bekkestujordet (Bekkebyr), og Kleven gård innenfor Bekkestua velområde.
- Ballerud innenfor Høvik velområde.
- Skogholtet Storengveien / Gml. Ringeriksvei innenfor Vestre Stabekk velområde.

NOE GODT SKJER – FLERE ÅPNE BEKKER

I samme periode har det vært en økt innsats for å åpne bekker. Ved bekkeåpning skapes mer natur i folks nærmiljø og naturverdien øker samtidig som bekkeløpene kan ta av for flommer i forbindelse med styrtregn. Eksempler på bekkeåpninger er Dælbekken mellom Bærumsveien og Sandvikselva, Solbergbekken og nå sist Vollbekken på Jarmyra.

Flere planer er på gang. I siste vedtak for nedbygging av Bekkestujordet på Bekkestua vedtok planutvalget at det skal fremmes et reguleringsalternativ der hele eller deler av Bekkestubekken blir åpnet. Naturvernforbundet i Bærum og Bærum Elveforum arbeider for øvrig for at Tjernsmyr-tjern ved Lysaker skal restaureres.

AREALNØYTRALITET OG AREAL- REGNSKAP

En undersøkelse (Steinnes 2020) viser at fortetting og urbanisering ofte fører til nedbygging på bekostning av grønnstrukturen. Dersom vedtatte kommuneplaner følges opp, vil til sammen 17 km² av grønnstrukturen nær byer og tettsteder i Oslo og Akershus være borte i løpet av en tiårsperiode.

For å stanse tapet av naturmangfold kan vi gjenbruke og fortette allerede utbygde arealer, fremfor å bygge ned eksisterende naturområder. Dette kalles å være arealnøytral.

Fornebulandet ned mot
Holtekilen. Bebyggelse
som rykker nærmere
blomsterenger med
sjeldne blomster langs
Holtekilen.

Det vi ønsker er en plan for grønnstrukturen i Bærum og bedre dokumentasjon på endringer. Trolig vil et eget arealregnskap for Bærum være en nyttig indikator for å følge utviklingen, og ikke minst for å sikre, bevare og utvikle de grønne områdene.

Store og gamle trær i private hager utgjør en stor andel av grønnsstrukturen. Disse blir ofte borte i byggesjekter.

På Bekkestujordet (senere kalt Bekkestua Sør) ble det dyrket korn frem til ca. 1990. Her kommer nå opp mot 150 boliger.

BEKKESTUA, BEKKESTUJORDET, BALLERUD OG KLEVEN GÅRD

Kommunen har bestemt at Bekkestua skal være et forretningsområde, et såkalt knutepunkt. Det betyr flere boliger og tilhørende infrastruktur på bekostning av åpne grøntområder og tidligere jordbruksarealer. Bekkestua «transformeres» fra tettsted til liten by med blokkbebyggelse.

Utbyggingen har allerede pågått i flere år, men ikke uten protester. Forandringene som skjer er dramatiske for innbyggerne, og de bekymrer seg for grøntarealene som de ser forsvinne.

Leder i Bekkestua Vel, Gry Thune Young, som har fulgt utbyggingen av Bekkestua tett, beskriver det slik:

“Det som skjer rundt oss i Bekkestua Vel nå, er det mest drama-

tiske i vellets 100-årige historie. Hvem ivaretar det store bildet? Når Bekkestua får flere innbyggere enn noensinne, er det da ikke enda viktigere å bevare et grønnere og mer åpent nærmiljø i og rundt tettstedet Bekkebystua? Hvordan skal alle våre nye velbeboere leve – hvor skal de gå tur, hvor skal de hvile hode og øye? Og hvor skal barna få leke?”

Bekkestua og Ballerud vil gjennomgå omfattende endringer de nærmeste årene. De store, åpne og grønne områdene, Bekkestujordet (Bekkemyr), Kleven gård og deler av Ballerud, vil bli bygget ned med flere hundre boliger, skole, barnehage og flerbrukshall. Det går utover eksisterende verdifull grønnstruktur, natur- og kulturverdier, dyrket mark og Bekkestuas nærturområder som er i flittig bruk. På Bekkestujordet (Bekkemyr) ble det dyrket korn frem til slutten av 1990-tallet. Nå forsvinner disse grønne lungene og potensielle jordbruksarealer til dyrking. Kulturmiljøet og historiske Kleven gård vil bli svekket når arealene rundt gårdstunet nedbygges. Lokale krefter og foreninger kjemper for at deler av grøntdraget og de grønne lungene skal bestå.

“Å ivareta utsatte grupper er en god grunn til å ivareta mange grønne lunges og turområder ved bebyggelsen. Ikke glem å gi plass for grønne lunges, med tydelig skilting ved behov, til tråkk, stikkveier og turveier til nærmiljølungene for luft og trim i hverdagen, også for dem som ikke lenger sykler eller har førerkort. Vi er faktisk mange i den gruppen!”

Beboer på Bekkestua

BLIR LOKALBEFOLKNINGEN HØRT?

Vi har hørt det før, lokalbefolkningen skal inviteres til «økt deltakelse, innflytelse og medvirkning» i kommunale planprosesser. Retten til medvirkning er også nedfelt i plan- og bygningsloven.

Lokale foreninger kjemper og forsøker å ta vare på sine grønne lunges og pusterom i nærmiljøet. På Bekkestua, som på mange andre steder der forandringene er omfattende og til skade for naturverdiene, har protestene vært tydelige i lang tid.

Dessverre drukner som regel protestene, til tross for gode argumenter om friarealenes kvaliteter for naturmangfold og trivsel. Vi spør oss derfor: Hvor mye vektlegges en slik medvirkning, når alt kommer til alt?

Dramatiske endringer på Bekkestua de senere år. Fra småhusbebyggelse endres omgivelsene til et tettsted preget av blokker på opptil seks etasjer.

Bekkestua Vel mener de ikke blir hørt når de etterlyser grønne lunges.

KAPITTEL 5. MEDVIRKNING I PLANLEGGINGEN § 5-1. MEDVIRKNING

“Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private. Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte.”

Plan- og bygningsloven

Kleven gård, tidligere husmannsplass og småbruk. Gårdstunet ser ut til å bli spart, men omgivelsene er bestemt nedbygd. Les mer om Kleven gård på side 12-13.

EIKSMARKA VEL

- 1 NORDJORDET/RUGLANDVEIEN
- 2 SNARET
- 3 EIKSMARKA KIRKE
- 4 BRÅTASTIEN
- 5 PARKEN PÅ EIKSMARKA
- 6 LYSAKERELVA

Ekorn viser seg litt og ofte på Eiksmarka.

Flaggspett i mørkt tre ved Bråstastien.

Da Eiksmarka etter en arkitekturkonkurranse ble utbygd på 1950- og 1960-tallet, ble det lagt opp til både små og store friarealer, turveier og gangstier mellom bebyggelsen. Også skogholt og stier langs Eiksbekken og Lysakerelva ble tegnet inn i planen. En slik utbyggingsplan for et større område der en grønnstruktur er innbakt og tydelig ivaretatt, er sjelden vare i Bærum. Fordelene er imidlertid betydelige: trygge skoleveier og nærhet til både gressbakker, park, skog og vill natur med et rikt naturmangfold.

Artsmangfoldet henger sammen med type grønnstruktur. Det ser man tydelig av dyrelivet på Eiksmarka. Her kan du få øye på både ekorn, rådyr, rev, grevling, elg og mus. I trærne gir flaggspetten fra seg sine kjente lyder, og det mangler ikke på blå- og kjøttmeis, rødstrupe, spett-

meis, bok- og bjørkefink, løvsangere og svarttrost. Våren kan være den reneste kakofoni på Bråstastien langs Eiksbekken!

VILTLEVENDE DYR

Noen av dyrene lusker i fred om natten, skjult av mørket, men vi ser sporene av dem i snøen eller i bløt jord neste morgen, så vi vet de har vært der. Å oppdage dyrespor kan være en like spennende opplevelse som det å se selve dyret. Hvilket dyr kan det være? Tenk at det ferdes ville dyr i vårt nærmiljø! Tenk at de er der om natten når vi sover!

Viltlevende dyr er en del av arts- mangfoldet i Bærum. Ikke minst fuglelivet er viktig for mange – vi kan vel ikke tenke oss en tur i parken eller nærskoen uten trillende toner og

Blåmeis
Svarttrost
Grønnsisik

kjente lyder fra fugl?

Bærum har store arealer med varm- kjær vegetasjon. Fuglelivet er derfor variert og rikt.

Noen vanlige fuglearter er meiser, spurver, sangere, spetter, finker, larker og svaler. Disse kjenner vi ofte igjen når vi ser dem eller hører sangen deres. I Bærum lever også noen arter som er nasjonalt uvanlige, men med nokså sterke bestander i kommunen. Det er fugler som rosenfink, kjernebiter, boksanger og stillits.

Selv i små grønne lunger i Bærum er vi begünstiget med viltlevende dyr som nevnt ovenfor, men også snømus og en sjelden gang hare, piggsvin og til og med røyskatt kan vi få øye på. På Eiksmarka langs Lysakerelva var det for et par år siden tydelige spor av bever, med de karakteristiske avgnagde trestammene.

Det er en god grunn til at fugler og viltlevende dyr fortsatt kan ferdes og leve i våre nære omgivelser, og det er ganske enkelt at de gis rom og mulighet til å leve sine dyreliv. De må ha tilgang på mat og drikke, de må ha beskyttede plasser der avkommet kan fødes og vokse opp, og de må få være i fred og ikke bli stresset så deres instinkter og naturlige levemåte blir forstyrret.

Grønne lunger er selvskrevne og livsviktige områder for fugler og dyr.

Grønnsisik som bader.
Sjældent

Småjenter i trygge omgivelser i Snaret, med god avstand til bilvei.

Et løft for styret

- Redaksjonen jobbet på dugnad
- Frivillige fotografer
- Innleid tekstforfatter
- Layout, trykk og distribusjon
- Finansiering – egne midler
- En gave til Bærums innbyggere

Takk for oss!